

Sosyal medya ve sanal emzirme desteği

Social media and virtual breastfeeding support

Sümeyye Altıparmak^{a,*} , Sümeyye Şimşek^b

^a Department of Midwifery, Faculty of Health Sciences, Inonu University, Malatya, Türkiye

^b Department of Midwifery, Health Sciences Institute, Inonu University, Malatya, Türkiye

ÖZET

Giriş: Anne sütü yenidoğanın fiziksel ve mental gelişimi açısından gereken tüm besin öğelerini içinde barındırmaktadır. Bebekler doğumdan sonraki ilk 30-60 dakika içerisinde mutlaka emzirilmelidir. Sanal ortam mecraları ve bu mecralarda bulunan hesaplar doğum sonu dönemde olup emzirmeyi deneyimleyen anne ve anne adaylarının ilgisini fazlasıyla çekmektedir.

Yöntem: Bu makale literatürde yer alan çalışmalar incelenerek oluşturulmuştur.

Bulgular: Kadınların çoğunluğunun, erken ebeveynlik ve değişen rolleri hakkında endişeleri ve korkularının olduğunu bilinmektedir ve kadınlar hissettikleri bu yoğun duygularla baş edebilmek adına sosyal medyaya sıkça başvurumaktadırlar. Gerçekleştirilen araştırmalar göstermiştir ki; sanal ortam/sosyal medya kullanımı gün geçtikçe daha da yaygınlaşmaktadır. Yapılan çalışmalar bu oranın ülkemizde dünya ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir. Araştırmalar, internetin anneler için vukuf ve sosyal destek kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Çünkü sosyal mecralarda bulunan gruplardan kendileri için destek sağlarken diğer yandan da paylaştıkları deneyimlerle başkalarına destek olabilmektedirler.

Sonuç: Sosyal medyada yer alan emzirme videolarının Sağlık Bakanlığı tarafından incelenmesi gerektiğini, sosyal mecralarda bilgiye ulaşma ile ilgili kamu spotlarının oluşturulmasının önem teşkil ettiğini, emzirme eğitimi kapsamında bakanlık tarafından desteklenen video sayısının çoğaltılması ve bu videolara ulaşımın kolaylaştırılması, emzirme eğitimi amacıyla kullanılacak video eğitimleri ile ilgili literatüre katkı sağlayacak randomize kontrollü çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anne; ebe; emzirme; sanal emzirme desteği; sosyal medya

ABSTRACT

Introduction: Breast milk contains all the nutrients required for the physical and mental development of the newborn. Babies should be breastfed within the first 30-60 minutes after birth. Virtual media channels and the accounts in these channels attract the attention of mothers and expectant mothers who are in the postpartum period and are experiencing breastfeeding.

Method: This article was created by examining the studies in the literature.

Results: It is known that the majority of women have concerns and fears about early parenthood and their changing roles, and women frequently resort to social media to cope with these intense emotions. Research has shown that; The use of virtual media/social media is becoming more widespread day by day. Studies show that this rate in our country is above the world average. Research has shown that the internet is a source of knowledge and social support for mothers. Because while they provide support for themselves from groups in social media, they can also support others with the experiences they share.

Conclusion: Breastfeeding videos on social media should be examined by the Ministry of Health, it is important to create public spots regarding access to information on social media, increasing the number of videos supported by the ministry within the scope of breastfeeding education and facilitating access to these videos, contributing to the literature on video trainings to be used for breastfeeding education. It is emphasized that randomized controlled studies should be conducted to provide.

Keywords: Mother; midwife; breastfeeding; virtual breastfeeding support; social media

Giriş

Bebeklerin doğumdan sonra en geç 30-60 dakika içerisinde emzirilmesi gerekmektedir. Çünkü bu dönem bebeklerin hareketli, canlı, uyanık ve gastrointestinal sisteminin aktif olduğu bir dönemdir (Patel ve ark., 2015; Swails, Palmer ve Hale, 2015; Rollins ve ark., 2016). Gelişmiş ülkelerde bebeklerin %60-%80 arasının doğum sonu 60 dakika içerisinde emzirildiği saptanmıştır. Bu oranın gelişmekte olan ülkelere %39 olarak karşımıza çıktığı görülmektedir (Çalık, Çetin ve Erkaya, 2017). Türkiye’de bu oran %71’dir

* Corresponding author.

E-mail address: sumeyye.kandemir@inonu.edu.tr (S.A)

Geliş Tarihi / Received: 31.04.2024 Kabul Tarihi/Accepted: 07.10.2024

(TNSA, 2018). Anne sütü doğal bir besindir; sıvılar, enerji ve besinler dahil yenidoğanın optimal büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan her türlü öğeyi içinde barındırır, biyoyararlanımı yüksek ve sindirimi kolaydır. Anne sütünün ve emzirmenin bebeklerin yanı sıra anneler için de sayısız faydası bulunmaktadır (Özkara, Fidancı, Yıldız ve Kaymakamgil, 2016).

Emzirme sürecinde annelerin bilgi ve beceri konusunda desteklenemeye ihtiyaçları olabilir. Emzirme danışmanları, hastaneler, doktor muayenahaneleri, klinikler ve toplum merkezleri dâhil olmak üzere çeşitli ortamlarda emziren annelere erken emzirme konusunda yardımcı olmakta ve emzirmeyi korumak, teşvik etmek ve desteklemek için çalışmaktadır (Dündar, 2021). Literatürde yer alan çalışmalar, uygun emzirme danışmanlığının emzirmeye başlama ve sürdürme oranlarını artırdığını göstermiştir (Shinwell, Churgin, Shlomo, Shani ve Flidel-Rimon, 2006). Emzirme süresi, oranları, ailelerin doğum öncesi ve doğum sonrası birinci basamak ziyaretleri sırasında aldıkları bakımın türünden etkilenmektedir. Ebeler eğitim, bakım verme ve mentorluk rollerini kullanarak emziren annelerin gebelik döneminden itibaren davranışlarında olumlu değişiklikler yapar (Özkara ve ark., 2016). Ebenin anneye verdiği eğitim emzirmenin sürdürülmesinde, memede gelişebilecek komplikasyonların önlenmesinde ve emzirmenin başarısında önemli rol oynamaktadır (Uzun, Kolcu ve Öcebe, 2018). Ebeler, gebelik süresi içerisinde anne adaylarına meme muayenesi yapmalıdırlar. Bebeğin rahat ve kolay emmesi için meme başı masajını gebelere göstermelidir. Ayrıca emziren annelere meme bakımını nasıl yapabilecekleri, memelerini destekleyen sütyen kullanmalarını, anne sütü ve emzirmenin yararlarını, etkili emzirme için gerekli olan teknikleri ve sağlıklı beslenmenin genel ilkelerini açıklamalıdırlar. Bireylere etkili bir danışmanlık hizmeti verilmesi ebeler bakımının önemli bir parçasıdır (Özkara ve ark., 2016). Annelerin emzirmeye başlamada oldukça hevesli olmaları ancak emzirme işleminin devamlılığında yeteri kadar başarılı olamamalarının destek uygulamaları dışında farklı seçeneklere gereksinim duyduklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir (Çalık ve ark., 2017).

Yöntem

Bu makale literatürde yer alan çalışmalar incelenerek oluşturulmuştur.

Sosyal Medya ve Sanal Ortam

İnternetin ortaya çıkmasıyla birlikte 20. yüzyılın sonlarına doğru birçok gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmelerin başında iletişim teknolojisinde ortaya çıkan yenilikler gelmektedir. Zamanla teknoloji kullanılarak gerçekleştirilen iletişim şekilleri önem kazanmıştır. Teknoloji sayesinde değişen iletişim şekillerinde önde gelen platformlardan biri de sosyal medyadır. Sosyal medya, kullanıcıların ağ teknolojileri kullanarak etkileşimini sağlayan araç, hizmet ve uygulamaların bütünüdür. Kişilerin interneti kullanarak gerçekleştirmiş olduğu her türlü paylaşım, sosyal medyayı oluşturmaktadır. Sosyal medya, insanların iletişimi başta olmak üzere birçok konuyu yeniden şekillendirerek önemli ölçüde etkilemiştir. Kullanımının daha kolay olması sebebiyle sosyal ağ siteleri, çokça tercih edilmektedir. (Öztürk ve Talas, 2015).

Yapılan araştırmalar internet ağı ve sosyal medya kullanımının her geçen gün giderek daha fazla önem kazandığını, kullanım açısından daha da yaygınlaştığını göstermektedir. Dünya üzerinde yaklaşık olarak 4.5 milyar kişinin sosyal medya kullanıcısı olduğu belirtilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2020 verilerine göre Türkiye'nin genel popülasyonunun %79'u internet ağı kullanmaktadır. Sosyal medya kullanım oranının Dünya genelinde %53.6 olduğu belirtilmiştir. Türkiye'de ise bu oran %70.8 olduğu ifade edilmiştir. Yapılan çalışmalar ülkemizin internet ve sosyal medya kullanımı dünya ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir (Değirmenciler, Serçekuş ve Özkan, 2022).

İnternetin çeşitli kullanımı olmakla birlikte sağlık bilgisine ulaşmak amacıyla kullanımı her geçen gün tercih edilirliliğini biraz daha arttırmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalar sağlık bilgisine ulaşma amacıyla

ilk başvurulacak kaynağın internet olduğunu saptamıştır (Van de Belt ve ark., 2013). Diğer bireylerin olduğu kadar gebelerinde internet ve sosyal medya platformlarını kullanım oranı giderek yükselmektedir (Hadımlı, Akyüz ve Oran, 2018).

Prenatal Dönemde Sosyal Medya Kullanımı

Gebelik, bir kadının hayatındaki en önemli dönemlerden biridir. Gebelik, fiziksel değişikliklerle ilişkilidir; ancak gebelik sırasında sağlıkla ilgili kararlar önemlidir ve anne ile doğmamış çocuğunun yaşamını etkileyebilir. Gebe anneler, sağlıklarını güvence altına almak ve sağlıklı bir doğum yapmak için bir takım bilgilere ihtiyaç duyarlar (Javanmardi, Noroozi, Mostafavi ve Ashrafi-Rizi, 2018). Bundan dolayı gebeler, ihtiyaç duydukları sağlıkla ilgili bilgiyi kolay elde edebildikleri ve rahatça ulaşabildikleri için sıkça dijital ortamları ve sosyal medyayı ziyaret etmektedirler (Kavlak, Atan, Güleç, Öztürk ve Atay, 2012).

Gebe kadınlarının internete başvurmalarının temel gerekçeleri arasında bilgiyi kendi başlarına elde etmek istemeleri, sosyal destek sistemlerini güçlendirmek istemeleri, sağlık uzmanlarından öğrenmiş oldukları bilgileri detaylandırmak, mevcutta olan bir belirsizliği netliğe kavuşturmak, yaşadıkları semptomlar hakkında bilgi edinmek ve gebelikleri üzerinde etkin bir şekilde karar verebilmek gibi nedenler yer almaktadır (Kocademir ve Gerçek, 2020). Lagan ve ark. tarafından gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada 12 haftalık bir süre içinde, 24 ülkeden gebelikleri sırasında gebelik ile ilgili bilgiler için interneti kullandıklarını doğrulayan 613 kadın katılmıştır. Çalışmaya katılan kadınların %97'sinin Google gibi arama motorlarını kullandığı saptanmıştır. Gebelerin dijital medyayı en çok çeşitli bilgilere erişmek, gebelik ile ilgili sosyal ağ, destek ve e-ticaret için kullandığı saptanmıştır. Çalışmaya katılanların yaklaşık yarısı, sağlık profesyonelleri tarafından verilen bilgilerden memnuniyetsizlikleri nedeniyle (%48,6); %46,5'i ise sağlık profesyonellerine soru sormak için zaman eksikliği nedeniyle interneti tercih ettiklerini bildirmiştir (Lagan, Sinclair ve George Kernohan, 2010). Bjelke ve ark. (2016), İsveç'te gerçekleştirdikleri bir çalışmada en az 34 haftalık gebe toplam 193 İsveçli kadın katılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların neredeyse tamamı (%95) interneti bilgi kaynağı olarak kullanmıştır. Asıl sebep bilgi bulmak ve aynı durumdaki insanlar hakkında okumak olarak tespit edilmiştir (Bjelke, Martinsson, Lendahls ve Oscarsson, 2016).

Dijital medyada bulunan uygulamalar sayesinde, kadınlar gebeliklerinin erken dönemlerinden başlayarak bebekleriyle sürekli bir biçimde etkileşim içinde olmaları, bu dönemin yönetimine aktif olarak katılmalarını sağlamanın yanı sıra maternal bağlanma düzeylerini de artmaktadır. Harpel (2018)'in ABD'de gerçekleştirmiş olduğu bir çalışmada, Facebook'un gebeler tarafından kullanımının doğum öncesi dönemden itibaren bir takım eylemlerde bulunarak bebeklerine kimlik kazandırmalarına katkı sağladığı ve aile oluşturma becerileri üzerinde olumlu etki yarattığı bildirilmiştir (Kocademir ve Gerçek, 2020).

Kadınların Postnatal Dönemde Dijital Medya Kullanımı

Gebelik ve doğum, bir kadının hayatındaki iki kritik aşamadır. Doğum sonrası dönem, kadın rollerinde ani bir biçimde yoğun değişimlerin yaşandığı, kadının yaşamında strese çok fazla maruz kaldığı bir dönemdir. Kadınların çoğunluğunun, erken ebeveynlik ve değişen rolleri hakkında endişeleri ve korkularının olduğunu bilinmektedir (Slomian ve ark., 2017). Bu süreç annenin toparlanması ve mevcut durumuna adapte olması için birçok sorunla mücadele etmesi gereken bir süreç olarak ifade edilebilmektedir (Kocademir ve Gerçek, 2020). Bu noktada dijital ortamların, birçok faydasının bulunduğu görülmüştür. Örneğin anneler tecrübelerini birbirlerine aktararak sosyal destek sistemlerini güçlendirebilmektedir. Ayrıca emzirme ile ilgili tecrübelerini akranlarına aktararak sosyalleşmektedirler. Literatürde emzirme ile ilgili kullanılmakta olan çevrimiçi destek gruplarının bireysel, toplumsal ve sosyal açılarından faydaları olduğunun altı çizilmiştir. Özellikle emzirme eyleminin teşvikinde ciddi etkisi olduğu belirlenmiştir (Kocademir ve Gerçek, 2020).

Annelerin Emzirmeye Yönelik Sosyal Medya ve Sanal Ortam Kullanım Durumları

Her geçen gün giderek yaygınlaşan ve gelişen teknoloji; özellikle kolay ulaşılabilir olması sebebiyle sosyal medya olarak tanımlanan bazı sanal platformlarda emzirme desteği sağlamak amacıyla destek gruplarının kurulmasına katkıda bulunmuştur. Annelerin web siteleri ve bu destek gruplarını tercih etme sebepleri içinde ilk olarak kendi bilgi-tecrübelerini başkalarına aktarabilmelerine ek olarak farklı kişilerin paylaşımlarına karşın kendi yorumlarını yapabilmeleri yer almaktadır (Dündar ve Özsoy, 2020).

Annelerin emzirmeye yönelik sosyal medya ve sanal ortam kullanım durumları hakkında yapılan çalışmaları belirlemeye yönelik literatür incelendiğinde bir çok çalışma ile karşılaşmıştır. Gerçekleştirilen bir çalışmada, postnatal dönemde annelerin emzirme ile ilgili sorunlarına çözüm bulmak için internete, mobil uygulamalara ve sosyal medyaya başvurdıklarının altı çizilmiştir. Emziren annelerin mobil uygulama kullanımının annelere emzirme hakkında bilgi sağlayabildiğini, emzirmeyi teşvik ettiğini ve yeni anneler için olumlu bir yer olduğunu göstermiştir. Emziren anneler için çok sayıda mobil uygulama ve çevrimiçi programın mevcuttur oluşu belirtilmiştir (Gerçek ve Kocademir, 2020). Literatürde sosyal medyadan sağlanan emzirme desteği ile ilgili araştırma yapmak amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmanın evrenini, 0-30 ay arası bebek sahibi olan annelerin katılımıyla oluşmuş bir Facebook sayfasına üye anneler oluşturmuştur. Bu çalışma göstermiştir ki kadınlar emzirme ve anne sütü ile ilgili bilgi sahibi olmak amacıyla doğum öncesi dönemde olduğu gibi doğum sonrası dönemde de en çok sosyal medyayı (sırasıyla %60.5; %85.1) kullanmışlardır. Bu çalışma detaylı incelenecek olursa katılımcıların yaklaşık olarak %86.5'lik kısmının emzirme esnasında problemlerle karşılaştığı ve buna ek olarak kadınların %63.3'lük kısmının karşılaşmış oldukları bu emzirme problemlerini ortadan kaldırmak amacıyla sosyal medyaya başvurduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadınların %96.1'lik kısmı katılmış oldukları bu emzirme gruplarının emzirme eylemi üzerinde olumlu etkileri olduğunu, %91.1'lik kısmının emzirme eylemi konusunda daha fazla bilgi kazandıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılan kadınların %58.7'lik kısmının sosyal medyada içerisinde bulundukları gruplarda aktarılarak kendileriyle paylaşılan bilgilere tam anlamıyla güvendiklerini ve %87.5'lik kısmının içerisinde bulundukları gruplarda tavsiye edilen bilgilerin tecrübeleri yansıttığı için bu bilgilere güvendiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda annelerin emzirme açısından bilgi edinmek amacıyla en sık sosyal medyayı tercih ettikleri ve sosyal medyada aktarılan bilgilerin tecrübeleri yansıtması sebebiyle anneler açısından için güvenebilecekleri bir kaynak olduğu belirlenmiştir (Dündar ve Özsoy, 2020). Emzirme sürecindeki kadınların sosyal medyayı emzirme sürecinde bilgi kaynağı olarak kullanım derecelerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bir başka çalışmada ikincil hedef olarak da emzirme sürecinde tercih edilen diğer bilgi kaynaklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışmanın evreni, emziren annelere tavsiye vermek amacıyla kurulmuş bir Instagram sayfasını sürekli olarak takip eden ve 0-2 yaş arasında çocuğu olan, emziren anneler seçilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda; araştırmaya gönüllü olarak katılmış olan 1219 tane emziren kadının bu konuyla ilgili bilgilerini ilk olarak sosyal medyadan temin ettikleri belirlenmiştir. Böylece bu çalışmanın sonucunda; sosyal medyanın emziren kadınlar açısından önemli bir kaynak olduğu tespit edilmiştir (Demirtaş ve Çelik, 2017). Nalbantoğlu ve ark. tarafından Tekirdağ ilinde yaşayan aile içi COVID-19 riskli teması bulunan ya da kesin olarak laboratuvar tanısı almış olan emziren kadınların, pandemi süresince anne sütü ve emzirme ile ilgili tutumları hakkında bilgi edinmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan kadınların bilgi kaynakları incelendiğinde ilk tercih olarak internet ve sosyal medyanın kullanıldığı belirlenmiştir (Nalbantoğlu ve Gökçay, 2020). Gözütok tarafından literatüre kazandırılan bir başka çalışmada ise gönüllü katılımcıların emzirme konusuyla ilgili olarak ilk sırada %67.4 sağlık kurumlarını tercih ettikleri, %56.8'lik oranla etraflarında yer alan tecrübeli bireyleri, %40.2'lik oranla kitap ve broşür gibi yazılı kaynakları, %29.9'luk oranla sosyal medyayı ve internet gibi dijital ortamları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bundan dolayı öncelikli eğitimlerin sağlık kurumlarında sağlık

personellerince yüz yüze verilmesinin sağlanması gerektiği, teknolojik yöntemlerle desteklenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Gözütok, 2022). Aydın ve ark. tarafından emzirme oranını artırmak için yayınlanan YouTube videolarının içeriği, izlenme durumu ve eğitim veren kişileri değerlendirmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen bu araştırmada bilgisayar ortamında web tarama aracı kullanılmış olup “emzirme eğitimi”, “emzirme arşivi”, “doğru emzirme”, “emzirme eğitimi” sözcükleri tercih edilerek taranmıştır. Tarama işleminin sonucunda konuyla ilgili 532 video tespit edilmiştir. Bu videolardan 38 tanesinin emzirme haftası ve marka tanıtımları ile ilişkili olduğu, 104 tane videonun emzirme döneminde karşılaşılan sorunlarla, 25 videonun ise emzirme danışmanlığı sertifikasının tanıtımıyla ve 303 tane videonun emzirme eğitiminin tamamen dışında bulunan videolardan oluştuğu saptanmıştır. Dışlanan videolardan sonra inceleme gösterimini 57 video oluşturmuştur. Videoların içeriklerini en fazla (%63,2) emzirme eğitiminin oluşturduğu gözlemlenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise emzirme sürecinde online olarak eğitim vermenin bu konuda ve bebek beslenmesi üzerinde önemli rol oynadığı tespit edilmiştir. Sağlanan emzirme eğitiminin içeriği, eğitmenin eğitim düzeyi ve eğitimin anlatım biçiminin emzirme üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (Aydın ve Vildan, 2020). Gümüşhane Üniversitesi’nde 6-24 ay bebeği olan anneler katılımıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın amacı annelerin ek besin ögesi tercih etmelerinde sosyal medya kullanma durumlarını ve etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bilgiler ışığında kadınların internetten öğrenilen bilgileri ek besin hazırlarken tercih etme durumları ve sosyal medya kullanımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (Karakul ve Doğan, 2021).

Yapılan bu çalışma sonuçları göstermektedir ki; emziren annelerin kullandığı ve kullanabileceği birçok mobil uygulama ile çevrimiçi program ve platform mevcuttur. Bu mobil uygulamaların anneler üzerinde, emzirme hakkında bilgi sağlama, emzirmeyi teşvik etme ve emzirme sorunlarına çözüm arama gibi etkilerinin olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal medyada yer alan bilgilerin diğer annelerden geliyor olması, danışmanlık ve yardım alan anneler için tecrübe anlamına geldiği için güvenilir bir kaynak olduğu da belirlenmiştir.

Sonuç

Anneler internet ile sosyal medyayı bilgi edinmek amacıyla kullanmalarının yanın sıra sosyal destek kaynağı olarak da görmektedirler. Çünkü dijital ortamlarda bulunan grupların özellikle akran desteği ve tecrübe aktarımı sayesinde kadınlara destek sağlamada etkin bir rolünün olduğunu düşünmektedirler. Sosyal medya platformlarında yer alan sanal emzirme desteği sunmayı amaçlayan emzirme videolarının Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca web sitelerinde, dijital ortamlarda ve sosyal medyanın bilgiye ulaşma amacı ile kullanımında yol gösterici kamu spotlarının oluşturulması önem teşkil etmektedir. Bu amaçla, bakanlık tarafından desteklenen içeriği emzirme eğitimi ile ilgili olan videoların yayınlanması ve bu videolara ulaşımın kolaylaştırılmasının gerekliliği unutulmamalıdır. Ayrıca emzirme eğitimi amacıyla kullanıma sunulan video destekli eğitimlerin içeriği ile ilgili literatüre katkı sunacak randomize kontrollü çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin sunumunda, aktarılacak bilginin güvenilirliğinden ve doğruluğundan emin olunması noktasında sağlık profesyonellerine özellikle de anne ve bebeğiyle yakın iletişim halinde olan ebeler ciddi sorumluluklar düşmektedir. Bu amaçla bireylere internetin etkili kullanımı açısından danışmanlık hizmetleri de verilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- Aydın, R., & Ünlü, V. Emzirme eğitimi hakkında yayımlanan youtube videolarının analizi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 166-172. <https://doi.org/10.47115/jshs.729601>
- Bjelke, M., Martinsson, A. K., Lendahls, L., & Oscarsson, M. (2016). Using the internet as a source of information during pregnancy—A descriptive cross-sectional study in Sweden. *Midwifery*, 40, 187-191. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2016.06.020>
- Çalık, K. Y., Çetin, F. C., & Erkaya, R. (2017). Annelerin emzirme konusunda uygulamaları ve etkileyen faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 80-91.
- Değirmenciler, B., Sercekuş, P., & Özkan, S. İnternet ve sosyal medya kullanımı gebe kadınları nasıl etkiler?. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 5(3), 453-458. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.923961>
- Demirtaş, Z. G., & Çelik, R. (2017). Emziren annelerin emzirme bilgilerinin kaynaklarının incelenmesi: Instagram Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 389-403. <https://doi.org/10.20875/makusobed.349394>
- Dündar, T. (2021). Emzirmeyi etkileyen faktörler. Özsoy S, editör. Emzirme ve Anne Sütü ile Beslemede Danışmanlık/Güncel Yaklaşımlar. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri 1, 59-65.
- Dündar, T., & Özsoy, S. Annelerin Emzirmeye Yönelik Sosyal Medya Kullanım Durumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 29-39. <https://www.doi.org/10.46971/ausbid.626427>
- Gözütok, T. (2022). Kadınların anne sütü ve emzirme hakkında bilgi düzeyleri ve tutumları / Women's knowledge levels and attitudes about breast milk and breastfeeding. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi. Tıp Fakültesi. Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı. Tıpta Uzmanlık Tezi. Tekirdağ.
- Hadımlı, A. P., Akyüz, M. D., & Oran, N. T. (2018). Gebelerin interneti kullanma sıklıkları ve nedenleri. *Life Sciences*, 13(3), 32-43. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.3.4B0018>
- Javanmardi M, Noroozi M, Mostafavi F, Ashrafi-Rizi H. Internet usage among pregnant women for seeking health information: A review article. *Iran J Nurs Midwifery Res*. 2018 Mar-Apr;23(2):79-86. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29628953/>
- Karakul, A., & Doğan, P. (2021). 6-24 Ay bebeği olan annelerin ek besin tercihlerinde sosyal medya kullanma durumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(4), 902-910. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.888293>
- Kavlak, O., Atan, Ş.Ü., Güleç, D., Öztürk, R., Atay, N. (2012). Pregnant women's use of the internet in relation to their pregnancy in Izmir, Turkey. *Inform Health Soc Care*, 37(4), 253-63. <https://doi.org/10.3109/17538157.2012.710686>
- Kocademir, L., & Gerçek, E. Prenatal ve postnatal dönemde dijital medyanın kullanımı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 29-43.
- Lagan, B. M., Sinclair, M., & George Kernohan, W. (2010). Internet use in pregnancy informs women's decision making: A web-based survey. *Birth*, 37(2), 106-115. <https://doi.org/10.1111/j.1523-536x.2010.00390.x>
- Nalbantoğlu, A., Nalbantoğlu, B., & Gökçay, G. (2020). Covid-19 enfeksiyonu seyrinde annelerin emzirme ve anne sütü hakkında bilgi ve tutumları. *Namık Kemal Tıp Dergisi*, 8(3), 314-320. <https://doi.org/10.37696/nkmj.779496>
- Özkara, H., Fidancı, B. E., Yıldız, D., & Kaymakamgil, Ç. (2016). Emzirme danışmanlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(6), 551-555. DOI: 10.5455/pmb.1-1436701913.
- Öztürk, M. F., & Talas, M. (2015). Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(1), 101-120.
- Patel, A., Bucher, S., Pusdekar, Y., Esamai, F., Krebs, N.F., Goudar, S.S., & Kodkany, B.S. (2015). Rates and determinants of early initiation of breastfeeding and exclusive breastfeeding at 42 days postnatal in six low and middle-income countries: a prospective cohort study. *Reproductive Health*, 12(2):10. <https://doi.org/10.1186/1742-4755-12-s2-s10>
- Rollins, N., Bhandari, N., Hajeebhoy, N., Horton, S., Lutter, C.K., Martines, J.C., & Group, T.L.B.S. (2016). Why Invest, and What It Will Take to Improve Breastfeeding Practices?. *The Lancet*, 387(10017): 491-504. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(15\)01044-2](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(15)01044-2)
- Shinwell, E. S., Churgin, Y., Shlomo, M., Shani, M., & Flidel-Rimon, O. (2006). The effect of training nursery staff in breastfeeding guidance on the duration of breastfeeding in healthy term infants. *Breastfeeding Medicine*, 1(4), 247-252. <https://doi.org/10.1089/bfm.2006.1.247>
- Slomian, J., Emonts, P., Vigneron, L., Acconcia, A., Glowacz, F., Reginster, J. Y., ... & Bruyère, O. (2017). Identifying maternal needs following childbirth: A qualitative study among mothers, fathers and professionals. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 17(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s12884-017-1398-1>
- Swails, B.N., Palmer, B., Hale R., & Hale, R.K. (2015). The golden hour: Early initiation of breastfeeding. the henderson repository is a free resource of the honorsociety of nursing, Sigma Theta Tau International (Poster). <http://hdl.handle.net/10755/602760> Erişim tarihi: 04.06.2023

- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) (2018), Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye. http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
- Uzun, K., Kolcu, M., & Öcebe, D. K. (2018). Anne sütü ile beslenmede kanıta dayalı uygulamalar. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 1(2), 29-32. <http://dergipark.gov.tr/hbd>
- Van de Belt, T.H., Engelen, L.J., Berben, S.A., Teerenstra, S., Samsom, M., & Schoonhoven, L. (2013). Internet and social media for health-related information and communication in health care: preferences of the dutch general population. *Journal of Medical Internet Research*, 15(10), e220.3 <https://doi.org/10.2196/jmir.2607>